

İki yüz il xalqımıza qarşı düşmənçilik siyasəti aparan haylar müxtəlif dövrlərdə "böyük Ermənistan" ideyasını həyata keçirməkdən ötrü min bir hiyləyə, saxtakarlığa əl atmış, sonradan yerləşdikləri əzəli torpaqlarımıza sahib çıxmaq üçün milli faciələr törətmiş, ata-baba yurdunda yaşayan azərbaycanlıları deportasiyalara, soyqırımlarına məruz qoymuşlar. Yüz illər boyu içlərində kin-küdurət, hətta iki qonşu arasında məişət zəminində baş verən hadisəni qanlı toqquşmaya çevirmişlər. Tarixi torpaqlarımızın bir hissəsinə yiyələnib, özlərinə dövlət quran bu "çulsuzlar" tutduqları əraziləri genişləndirmək üçün hər zaman fürsət güdmüşlər. Bu fürsəti 1905-1907, 1918-1920, 1948-1953-cü illərdə dəfələrlə qazanan ermənilər azərbaycanlıları yüz illər boyu yaşadığı ərazilərdən didərgin salmış, yüz minlərlə soydaşımızı vəhşicəsinə qətlə yetirmişlər. 1918-1920-ci illərdə İrəvan, Dərələyəz, Zəngəzur, Göycə, Tiflis, Naxçıvan, Bakı, Gəncə, Şamaxı, Quba, Lənkəran, Qarabağ, Muğan və Göycəyda sayısız-hesabsız dinc azərbaycanlı erməni vəhşiliyinin qurbanı olmuş, yaşayış məntəqələrimiz, ulu babalarımızdan miras qalan tarixi abidələrimiz yerlə-yeksan edilmişdir.

Azərbaycan torpaqlarına göz dikən ermənilərin vandalizm siyasəti sovet dövründə də davam etmiş, 1948-1953-cü illərdə 150 min azərbaycanlı tarixi torpaqlarından çıxarılıb Azərbaycanın Kür-Araz ovalığına köçürülmüşdür. Sərsəm ideyalarını gerçəkləşdirmək üçün ötən əsrin sonlarında yenidən fəallaşan ermənilər 1988-1991-ci illərdə yüz minlərlə soydaşımızı yaşadığı ərazilərdən zorla qovmuş, on minlərlə günahsız insanı qətlə yetirmişlər. Həmin dövrdə 20 faizdən çox torpaqlarımızı işğal edən Ermənistanın Başlıbel, Ağdaban və Bağanis Ayrım kəndlərində törətdiyi vəhşiliklər, ağılasız qəddarlığı, qeyri-insani cəza üsulları ilə bəşər tarixində dəhşətli

ətrafındakı yüksəkliklər, Cəbrayıl rayonunun Lələtəpə yüksəkliyi, Cocuq Mərcanlı, Goranboy rayonunun Gülüstan kəndi və 2000 hektardan çox ərazimiz işğalçılardan azad olundu.

Aprel döyüşlərindən sonra 2018-ci ildə Naxçıvanda uğurlu Günnüt əməliyyatı keçirən Silahlı Qüvvələrimizin bölmələri düşməne nəyə qadir olduğunu göstərdi. Naxçıvanda 11 min hektara yaxın ərazini və Şərur rayonunun Günnüt kəndini işğaldan azad edən ordumuzun bölmələri daha əlverişli mövqeləri ələ keçirdilər. "Xunut" dağı və "Ağbulaq" yüksəkliyi, "Qızılqaya" dağı və "Mehridağ" ordumuzun nəzarətinə keçdi. Amma bütün bunlardan dərs almayan düşmən yenə

mövqələrimizə hücum etməyə cəhd göstərdi və Tovuz rayonunun Ağdam, Dondar Quşçu və Vahidli kəndlərini iri-çaplı silahlar və minaatanlardan atəşə tutdu. Beşgünlük gərgin döyüşlərdə Silahlı Qüvvələrimizin general-mayoru Polad Həşimov və polkovnik İlqar Mirzəyev kimi qəhrəmanlıq və igidlik

Tovuz döyüşləri zəfərə gedən yola işıq saldı

vəhşilik aktı olan Xocalı soyqırımı onların azərbaycanlılara qarşı düşmənçiliyini, qançənliyini sübut edir.

Ermənistan-Azərbaycan arasındakı münaqişənin həlli üçün 1992-ci ildə ATƏT-in keçmiş Minsk qrupu təsis olunsa da, qurum bu istiqamətdə heç bir fəaliyyət göstərmədi. Havadarlarının himayəsinə sığınan düşmən BMT Təhlükəsizlik Şurasının işğal altındakı Azərbaycan ərazilərindən Ermənistan silahlı qüvvələrinin dərhal çıxarılmasını tələb edən 4 qətnaməsinə də məhəl qoymadı. Bütün bunlarla yanaşı, münaqişə yaranmış vaxtdan etibarən Azərbaycanın məsələnin danışıqlar yolu ilə həll olunmasına göstərdiyi səylər də nəticəsiz qaldı. Ümummilli lider Heydər Əliyevin respublikamıza rəhbərliyə ikinci dəfə qayıdışından sonra sərhəd bölgəsində atəşkəsə nail olunsa da, düşmənin təxribatları ara vermədi.

Ulu öndərin Azərbaycana rəhbərliyinin ikinci mərhələsində ordu quruculuğu məsələsi dövlət siyasətinin əsası olaraq müəyyən edildi. Bu sahədə gərgin iş aparıldı, nizami ordunun yaradılması üçün mühüm addımlar atıldı. Keçmiş Sovet İttifaqının tərkibindən çıxan, müstəqilliyini yenidən bərpa edən respublikamızda milli ordunun formalaşdırılması çox çətin bir proses olsa da, ulu öndər qısa bir vaxt ərzində buna nail oldu. 1994-cü il yanvarın 5-dən 6-na keçən gecə Silahlı Qüvvələrimiz uğurlu əməliyyat keçirərək Füzuli rayonunun 20 kəndini, Horadiz qəsəbəsi işğaldan azad etdi. Horadiz əməliyyatı müasir hərbi tariximizə ilk uğurlu əməliyyat kimi yazıldı. Mənfur düşmən Azərbaycan ordusunun keçirdiyi hərbi əməliyyatdan qorxuya düşsə də, xislətindən əl çəkmədi, sərhədboyu təxribatları, silahlı münaqişələri davam etdirdi. Horadiz əməliyyatından sonra da Azərbaycan səbirlə, təmkinlə düz 22 il münaqişənin sülh yolu ilə həllinə çalışdı. Lakin 2016-cı il aprel ayının əvvəllərində düşmən qüvvələri ön xətt mövqələrimizi və yaşayış məntəqələrimizi intensiv artilleriya atəşinə tutması tarixə Qarabağ uğrunda mübarizəmizin mühüm səhifəsi kimi yazılan Aprel döyüşlərini zəfəri etdi. Rəşadətli ordumuzun bölmələri əks-həmlə əməliyyatında düşməne sarsıdıcı zərbələr vuraraq düşməni yerində oturtdu. Azərbaycanın qələbəsi ilə bitən döyüşlərdə Talış kəndi

də təxribatçı, şovinist siyasət həyata keçirirdi.

2020-ci il 12 iyul tarixində Ermənistan ordusunun Tovuz rayonu istiqamətindəki mövqələrimizə hücumu nəticəsində tariximizə "Tovuz döyüşləri" kimi yazılan hərbi əməliyyat başlandı. Aprel döyüşlərində olduğu kimi, Azərbaycanın yenilməz ordusunun bölmələri bu dəfə də düşmən hücumunun qarşısını aldılar. Ermənistan silahlı birləşmələri əməliyyatın əl birinci günündə xeyli itki verərək geri çəkilsə də, iyulun 13-də iriçaplı pulemyot, qumbaraatan, snayper tüfəngləri, minaatanlar və digər artilleriya qurğularından istifadə etməklə Tovuz rayonunun Ağdam və Dondar Quşçu kəndlərini atəşə tutdular. Ordumuz tərəfindən cavab tədbirləri ilə geri oturdulan düşmənin bir neçə hərbi obyekt, texnikası, həmçinin atəş mövqeləri, radiolokasiya stansiyası, şəxsi heyəti, tabor qərgahı və hərbi infrastrukturunu bölmələrimizin dəqiq atəşi ilə darmadağın edildi. Azərbaycan-Ermənistan dövlət sərhədinin Tovuz rayonu istiqamətində iyulun 13-dən 14-nə keçən gecə və səhər saatlarında döyüşlər daha da şiddətləndi. Azərbaycan tərəfinin sarsıdıcı zərbələri nəticəsində düşmənin silahlı qüvvələrinə məxsus müxtəlif təyinatlı hərbi texnika, döyüş vasitələri, komanda məntəqəsi, müdafiəsinin dərinliyindəki ehtiyatlar və canlı qüvvə məhv edildi. Tovuz rayonunun Ağdam, Əlibəyli və Dondar Quşçu kəndlərini iyulun 14-də davamlı olaraq artilleriya atəşinə tutan erməni silahlıları cavab tədbirləri ilə susduruldu, mövqələrimizi və yaşayış məntəqələrimizi atəşə məruz qoyan qarşı tərəfin bölmələrinin uzunmüddətli atəş nöqtələri və dayaq məntəqəsi dağıdıldı. Hər həmləsində layiqli cavab alan düşmən iyulun 16-da səhər saatlarında yenidən

nümunələri göstərən 12 hərbcimiz şəhidlik zirvəsinə yüksəldi.

Ali Baş Komandan-xalq-ordu birliyinin təcəssümünə çevrilən Tovuz döyüşlərində erməni silahlı birləşmələri Azərbaycan əsgərinin döyüş qabiliyyətinə, vətənpərvərliyinə şahid oldu. Vətən yolunda, torpaq uğrunda hər an canından keçməyə hazır olan igidlərimizin rəşadətini, düşmən əlində olan bütün torpaqlarını azad etmək iqtidarında olduğunu hərbi meydanında gördü. Və bir daha əmin oldu ki, o yenilməz Ordumuz qarşısında tab gətirməyi yalnız xəyal edə bilər. Gerçəklik isə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin düzgün strategiyası, əsgər və zabitlərin yüksək döyüş hazırlığı və vətənpərvərliyidir. 44 günlük Vətən müharibəsində Ermənistanı diz çökdürən də məhz bu gerçəklik oldu.

Tovuz döyüşləri İkinci Qarabağ müharibəsinə gedən yolu açdı. 30 ilə yaxın düşmən tapdağı altında olan Vətən torpaqları azad edildi. Qanı, canı bahasına ərazilərimizi işğalçılardan geri alan qəhrəman Azərbaycan oğlu üçrəngli bayrağımızı dalğalandırdığı yüksəkliklərdə hər zaman iftixarla, qürurla bəhs edəcəyimiz qəhrəmanlıq salnaməsi yazdı. Tovuz döyüşləri həm də tarixi zəfərimizə gedən döyüş yolunun başlanğıcı oldu.

Mehparə ƏLİYEVƏ,
"Respublika".